

ความเห็นส่วนตัว
ของ นายวรวิทย์ กังคศิเทียม ประธานศาลรัฐธรรมนูญ

คำวินิจฉัยที่ ๑๗/๒๕๖๔

เรื่องพิจารณาที่ ๒๔/๒๕๖๓

วันที่ ๒๐ เดือน ตุลาคม พุทธศักราช ๒๕๖๔

ระหว่าง { ประธานสภาผู้แทนราษฎร ผู้ร้อง
นายไพบูลย์ นิตะวัน สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ผู้ถูกร้อง

ประเด็นวินิจฉัย

สมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของผู้ร้องสิ้นสุดลงตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๐๑ (๑๐) ประกอบมาตรา ๙๐ และมาตรา ๙๑ วรรคหนึ่ง (๕) หรือไม่ นับแต่เมื่อใด

ความเห็น

รัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๐๑ (๑๐) บัญญัติว่า “สมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรสิ้นสุดลงเมื่อขาดจากการเป็นสมาชิกของพรรคการเมือง แต่ในกรณีที่ขาดจากการเป็นสมาชิกของพรรคการเมือง เพราะมีคำสั่งยุบพรรคการเมืองที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรผู้นั้นเป็นสมาชิก และสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรผู้นั้นไม่อาจเข้าเป็นสมาชิกของพรรคการเมืองอื่นได้ภายในหกสิบวันนับแต่วันที่มีคำสั่งยุบพรรคการเมือง ในกรณีเช่นนี้ ให้ถือว่าสิ้นสุดสมาชิกภาพนับแต่วันถัดจากวันที่ครบกำหนดหกสิบวันนั้น”

พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๖๐ มาตรา ๙๐ บัญญัติว่า “พรรคการเมืองสิ้นสุดลงเมื่อ (๑) สิ้นสภาพความเป็นพรรคการเมืองตามมาตรา ๙๑” และมาตรา ๙๑ วรรคหนึ่ง (๗) กำหนดให้พรรคการเมืองสิ้นสุดสภาพความเป็นพรรคการเมืองเมื่อพรรคการเมืองเล็กตามข้อบังคับ วรรคสอง บัญญัติว่า “เมื่อปรากฏต่อนายทะเบียนหรือมีผู้แจ้งต่อนายทะเบียนว่าพรรคการเมืองใดสิ้นสุดสภาพตามวรรคหนึ่ง ให้นายทะเบียนดำเนินการตรวจสอบข้อเท็จจริง ถ้าเห็นว่ามีกรณีที่เป็นเหตุให้พรรคการเมืองสิ้นสุดสภาพตามวรรคหนึ่ง ให้เสนอคณะกรรมการพิจารณา ถ้าคณะกรรมการเห็นว่ามีการผิดกฏเกณฑ์ขึ้น ให้คณะกรรมการประกาศการสิ้นสุดสภาพของพรรคการเมืองนั้น ในราชกิจจานุเบกษา ในกรณีเช่นนี้ ให้พรรคการเมืองนั้นสิ้นสุดสภาพตั้งแต่วันที่ประกาศในราชกิจจานุเบกษา

เป็นต้นไป” และวรรคสี่ บัญญัติว่า “เพื่อประโยชน์ในการคุ้มครองสมาชิกที่เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ให้ถือว่าการสิ้นสุดสภาพของพรรคการเมืองตามมาตรา นี้ เป็นการถูกยุบพรรคการเมือง”

เห็นว่า รัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๐๑ (๑๐) มีความมุ่งหมายเพื่อคุ้มครองสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ที่สังกัดพรรคการเมือง และพรรคการเมืองนั้นถูกยุบพรรคให้ยังคงมีสมาชิกภาพความเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรอยู่จนกว่าจะเข้าเป็นสมาชิกของพรรคการเมืองอื่นได้ภายในหกสิบวันนับแต่วันที่มิคำสั่งยุบพรรคการเมือง หากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรผู้นั้นไม่อาจเข้าเป็นสมาชิกของพรรคการเมืองอื่นได้ภายในเวลาที่กำหนดถือว่าสิ้นสุดความเป็นสมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ทั้งนี้เพราะผู้ที่เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจะต้องสังกัดเป็นสมาชิกพรรคการเมืองพรรคหนึ่งแต่เพียงพรรคการเมืองเดียว ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๙๗ และเมื่อพิจารณาพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมืองดังกล่าวแล้ว ในกรณีพรรคการเมืองสิ้นสุดลงตามมาตรา ๙๐ (๑) โดยสิ้นสุดสภาพความเป็นพรรคการเมืองตามมาตรา ๙๑ ซึ่งมีเหตุที่ทำให้พรรคการเมืองสิ้นสุดสภาพด้วยกันถึง ๗ สาเหตุ รวมทั้งในกรณีที่พรรคการเมืองเลิกตามข้อบังคับพรรคการเมือง มิฉะนั้นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรซึ่งเป็นสมาชิกของพรรคการเมืองนั้น ก็จะต้องสิ้นสุดสมาชิกภาพของตนเองด้วยทันทีเพราะไม่มีพรรคการเมืองที่ตนเองสังกัด จึงต้องให้การคุ้มครองสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรให้โอกาสหาพรรคการเมืองอื่นสังกัดภายในระยะเวลาที่กำหนด มาตรา ๙๑ วรรคสี่ จึงบัญญัติให้การสิ้นสุดสภาพของพรรคการเมืองตามมาตรา นี้เป็นการถูกยุบพรรคการเมือง เพื่อที่จะให้นำบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๐๑ (๑๐) มาใช้บังคับ โดยให้โอกาสสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่ถูกเลิกพรรคการเมืองสมัครเข้าเป็นสมาชิกของพรรคการเมืองอื่นภายในหกสิบวันนับแต่วันที่มิคำสั่งยุบพรรคการเมือง มิฉะนั้นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรนั้นต้องสิ้นสุดสมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

ข้อเท็จจริงปรากฏว่า พรรคประชาชนปฏิรูปมีการประชุมคณะกรรมการบริหารพรรคการเมือง ครั้งที่ ๑๐/๒๕๖๒ เมื่อวันที่ ๔ สิงหาคม ๒๕๖๒ มีกรรมการบริหารพรรคเข้าร่วมประชุมครบองค์ประชุมโดยที่ประชุมมีมติเอกฉันท์ให้เลิกพรรคการเมืองตามข้อบังคับพรรคประชาชนปฏิรูป พ.ศ. ๒๕๖๑ ข้อ ๑๒๒ และนายทะเบียนพรรคการเมืองได้ดำเนินการตรวจสอบข้อเท็จจริงตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายแล้วเห็นว่ามีการณีที่เป็นเหตุให้พรรคการเมืองสิ้นสุดสภาพโดยการเลิกพรรคการเมืองตามข้อบังคับโดยถูกต้องตามข้อบังคับของพรรคประชาชนปฏิรูป จึงได้เสนอให้คณะกรรมการการเลือกตั้งพิจารณา คณะกรรมการการเลือกตั้งพิจารณาแล้ว เห็นว่ามีการณีดังกล่าวเกิดขึ้น จึงประกาศการสิ้นสุดสภาพของพรรคประชาชนปฏิรูปในราชกิจจานุเบกษาเมื่อวันที่ ๖ กันยายน ๒๕๖๒ ต่อมาผู้ถูกร้อง ซึ่งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อของพรรคประชาชนปฏิรูปได้สมัครเข้าเป็นสมาชิก

พรรคพลังประชาชนรัฐ เมื่อวันที่ ๙ กันยายน ๒๕๖๒ ซึ่งเป็นระยะเวลาไม่เกินหกสิบวันนับแต่ที่มีประกาศ การสิ้นสภาพของพรรคประชาชนปฏิรูปในราชกิจจานุเบกษา

มีข้อพิจารณาตามคำร้องของผู้ร้องว่า ผู้ถูกร้องไม่ได้เป็นบุคคลที่พรรคพลังประชาชนรัฐเสนอชื่อ เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อต่อคณะกรรมการการเลือกตั้งก่อนการปิดรับสมัคร รับเลือกตั้ง กรณีผู้ถูกร้องเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อของพรรคพลังประชาชนรัฐ ภายหลังจากการเลือกตั้งสิ้นสุดลงย่อมไม่สามารถกระทำได้ เป็นการกระทำที่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๙๐ และมาตรา ๙๑ วรรคหนึ่ง (๕) และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้ง สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๕๖ วรรคหนึ่ง (๔) ประกอบมาตรา ๕๗ เห็นว่า รัฐธรรมนูญ มาตรา ๙๐ เป็นการกำหนดหลักเกณฑ์การส่งผู้สมัครรับเลือกตั้งแบบบัญชีรายชื่อ โดยกำหนด เงื่อนไขว่าพรรคการเมืองจะต้องส่งผู้สมัครรับเลือกตั้งแบบแบ่งเขตการเลือกตั้งก่อน จึงจะมีสิทธิส่งผู้สมัคร รับเลือกตั้งแบบบัญชีรายชื่อได้ โดยกำหนดให้แต่ละพรรคการเมืองต้องไม่มีรายชื่อซ้ำกัน และไม่ซ้ำกับ รายชื่อผู้สมัครรับเลือกตั้งแบบแบ่งเขตเลือกตั้ง และกำหนดวิธีการในการส่งผู้สมัครรับเลือกตั้งแบบบัญชีรายชื่อ โดยกำหนดส่งบัญชีรายชื่อให้คณะกรรมการการเลือกตั้งก่อนปิดการรับสมัครรับเลือกตั้งสมาชิก สภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตเลือกตั้งและพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้ง สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๕๖ วรรคหนึ่ง (๔) ประกอบมาตรา ๕๗ บัญญัติไว้ ในทำนองเดียวกัน รัฐธรรมนูญ มาตรา ๙๐ จึงเป็นบทบัญญัติที่มีเจตนารมณ์ให้พรรคการเมืองจะต้องส่ง ผู้สมัครรับเลือกตั้งแบบแบ่งเขตเลือกตั้งก่อน จึงจะมีสิทธิส่งผู้สมัครรับเลือกตั้งแบบบัญชีรายชื่อได้ เพราะการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรใช้ระบบบัตรใบเดียวที่ประชาชนจะลงคะแนนให้แก่ผู้สมัคร รับเลือกตั้งแบบแบ่งเขตเลือกตั้ง จึงจะนำคะแนนนั้นมาคำนวณหาจำนวนผู้ที่จะได้รับเลือกตั้ง จากผู้สมัครแบบบัญชีรายชื่อ โดยความมุ่งหมายของบทบัญญัติดังกล่าว เป็นเพียงการกำหนดหลักเกณฑ์ การจัดทำบัญชีรายชื่อของผู้สมัครรับเลือกตั้งแบบบัญชีรายชื่อเท่านั้น โดยให้ส่งบัญชีรายชื่อก่อนปิด การรับสมัครรับเลือกตั้งและเมื่อพรรคการเมืองจัดทำบัญชีรายชื่อของผู้สมัครแบบบัญชีรายชื่อและส่งให้ คณะกรรมการการเลือกตั้งก่อนปิดการรับสมัครรับเลือกตั้งแล้วจึงเป็นการถูกต้องสมบูรณ์และเสร็จสิ้น ตามกฎหมายแล้ว

ส่วนรัฐธรรมนูญ มาตรา ๙๑ เป็นบทบัญญัติที่กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการคำนวณหา สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อของแต่ละพรรคการเมือง โดยมาตรา ๙๑ วรรคหนึ่ง (๕) เป็นการกำหนดการดำเนินการว่าเมื่อได้จำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อของแต่ละ พรรคการเมืองแล้ว ให้ผู้ที่ได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรโดยเรียงตามลำดับหมายเลขผู้สมัคร ในบัญชีรายชื่อของพรรคการเมืองนั้น ซึ่งเป็นวิธีดำเนินการในช่วงหลังการเลือกตั้ง สำหรับพระราชบัญญัติ

ประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๕๖ วรรคหนึ่ง (๔) ประกอบมาตรา ๕๗ โดยมาตรา ๕๖ เป็นบทบัญญัติเกี่ยวกับหลักเกณฑ์และวิธีการในการจัดทำบัญชีรายชื่อของผู้สมัครรับเลือกตั้งแบบบัญชีรายชื่อของแต่ละพรรคการเมืองที่ต้องเป็นไปตามวิธีการของกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง โดยต้องได้รับความยินยอมเป็นหนังสือจากผู้สมัครจัดทำรายชื่อเรียงลำดับหมายเลขซึ่งรายชื่อนั้นต้องไม่ซ้ำกับพรรคการเมืองอื่น และไม่ซ้ำกับรายชื่อของผู้สมัครรับเลือกตั้งแบบแบ่งเขต และมาตรา ๕๗ เป็นบทบัญญัติเกี่ยวกับขั้นตอนและวิธีการในการยื่นบัญชีรายชื่อของผู้สมัครรับเลือกตั้งแบบบัญชีรายชื่อที่พรรคการเมืองได้จัดทำตามมาตรา ๕๖ ก่อนปิดการรับสมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตเลือกตั้งต่อคณะกรรมการการเลือกตั้งตามที่กฎหมายกำหนด ซึ่งมาตรา ๕๖ และมาตรา ๕๗ เป็นบทบัญญัติอยู่ในหมวด ๔ ผู้สมัครและการสมัครรับเลือกตั้ง ส่วนที่ ๓ การสมัครรับเลือกตั้งแบบบัญชีรายชื่อ กำหนดให้พรรคการเมืองใดส่งผู้สมัครแบบแบ่งเขตเลือกตั้งแล้ว ให้มีสิทธิส่งผู้สมัครแบบบัญชีรายชื่อได้พรรคละหนึ่งบัญชี มีจำนวนไม่เกินหนึ่งร้อยห้าสิบลายชื่อ ตามหลักเกณฑ์ ดังต่อไปนี้ (๔) รายชื่อในบัญชีผู้สมัครของพรรคการเมืองต้องไม่ซ้ำกับพรรคการเมืองอื่น และไม่ซ้ำกับรายชื่อผู้สมัครแบบแบ่งเขตเลือกตั้งนั้น เพื่อป้องกันการซ้ำซ้อนของผู้สมัครที่ได้รับเลือกตั้งมากกว่าหนึ่งบัญชี เป็นการบัญญัติสอดคล้องกับรัฐธรรมนูญ มาตรา ๙๐

ดังนั้น รัฐธรรมนูญ มาตรา ๙๐ และมาตรา ๙๑ ประกอบกับพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๕๖ วรรคหนึ่ง (๔) ประกอบมาตรา ๕๗ เป็นเพียงการกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการส่งผู้สมัครรับเลือกตั้งแบบบัญชีรายชื่อของพรรคการเมือง และเป็นการคิดคำนวณผลการคำนวณหาสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อของแต่ละพรรคการเมือง ซึ่งเป็นบทบัญญัติกฎหมายที่ตราขึ้นใช้บังคับในช่วงการเลือกตั้งเพื่อกำหนดเรื่องผู้สมัครและการสมัครรับเลือกตั้งเท่านั้น และเสร็จสิ้นสมบูรณ์ไปแล้วไม่เกี่ยวข้องกับการเข้าเป็นสมาชิกพรรคการเมืองของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่พรรคการเมืองมีคำสั่งยุบพรรคการเมืองตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๐๑ (๑๐) ซึ่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของพรรคการเมืองที่ถูกยุบพรรคการเมืองต่างแยกย้ายไปสมัครเป็นสมาชิกพรรคการเมืองอื่นตามความต้องการหรืออุดมการณ์ของแต่ละรายไปซึ่งการสิ้นสภาพของพรรคการเมืองโดยผลของข้อบังคับพรรคการเมืองตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๖๐ มาตรา ๙๐ (๑) และมาตรา ๙๑ วรรคสี่ ให้ถือว่าเป็นการยุบพรรคการเมืองซึ่งรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๐๑ (๑๐) ให้การคุ้มครองสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่ขาดจากการเป็นสมาชิกพรรคการเมืองเพราะมีคำสั่งยุบพรรคการเมือง โดยให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรผู้นั้นเข้าเป็นสมาชิกพรรคการเมืองอื่นภายในหกสิบวันนับแต่มีคำสั่งยุบพรรคการเมือง การเข้าเป็นสมาชิก

พรรคการเมืองอื่นภายหลังมีคำสั่งยุบพรรคการเมืองจึงเป็นคนละประเด็นกับการจัดทำบัญชีรายชื่อของพรรคการเมือง

มีข้อพิจารณาต่อไปว่า เมื่อพรรคประชาชนปฏิรูปสิ้นสภาพความเป็นพรรคการเมือง ผู้ถูกร้องในฐานะหัวหน้าพรรคประชาชนปฏิรูปยังต้องปฏิบัติหน้าที่อยู่จนกว่าการชำระบัญชีจะแล้วเสร็จ และมีหน้าที่ส่งบัญชีและงบแสดงฐานะทางการเงินรวมทั้งเอกสารเกี่ยวกับการเงินของพรรคการเมือง ภายใน ๓๐ วัน นับแต่วันที่พรรคการเมืองสิ้นสภาพหรือยุบ และให้สำนักงานการตรวจเงินแผ่นดิน ชำระบัญชีให้เสร็จสิ้นภายใน ๑๘๐ วัน นับแต่วันที่ได้รับแจ้งจากนายทะเบียนตามพระราชบัญญัติ ประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๖๐ มาตรา ๙๕ และหากฝ่าฝืนมีโทษ ตามที่กำหนดไว้ในมาตรา ๑๐๔ จึงไม่อาจสมัครเป็นสมาชิกของพรรคการเมืองอื่นได้นั้น พิจารณาแล้ว เห็นว่า พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๖๐ มาตรา ๙๕ วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า “ในกรณีที่พรรคการเมืองสิ้นสภาพหรือยุบตามบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัติประกอบ รัฐธรรมนูญนี้ ให้หัวหน้าพรรคการเมืองส่งบัญชีและงบแสดงฐานะทางการเงิน รวมทั้งเอกสารเกี่ยวกับการเงินของพรรคการเมืองภายในสามสิบวันนับแต่วันที่พรรคการเมืองสิ้นสภาพหรือยุบ และให้สำนักงาน การตรวจเงินแผ่นดินชำระบัญชีให้เสร็จสิ้นภายในหนึ่งร้อยแปดสิบวันนับแต่วันที่ได้รับแจ้งจากนายทะเบียน ถ้าสำนักงานการตรวจเงินแผ่นดินชำระบัญชีไม่เสร็จสิ้นภายในระยะเวลาดังกล่าวให้ขยายเวลาได้อีกไม่เกิน หนึ่งร้อยแปดสิบวันโดยแจ้งให้คณะกรรมการทราบ” วรรคสอง บัญญัติว่า “ให้หัวหน้าพรรคการเมือง และกรรมการบริหารพรรคการเมืองตามวรรคหนึ่งยังคงต้องปฏิบัติหน้าที่อยู่จนกว่าการชำระบัญชีจะแล้วเสร็จ แต่จะดำเนินกิจกรรมทางการเมืองในนามพรรคการเมืองที่สิ้นสภาพหรือยุบมิได้” และวรรคห้า บัญญัติว่า “ให้นำบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยการชำระบัญชีห้างหุ้นส่วนจดทะเบียน ห้างหุ้นส่วนจำกัด และบริษัทจำกัดมาใช้บังคับแก่การชำระบัญชีของพรรคการเมืองด้วยโดยอนุโลม” พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญดังกล่าวระบุไว้ว่า จะดำเนินกิจกรรมทางการเมืองในนาม พรรคการเมืองที่สิ้นสภาพ หรือยุบมิได้ หมายความว่าไม่ห้ามการดำเนินกิจกรรมทางการเมืองในนามของ พรรคการเมืองอื่น และสอดคล้องกับมาตรา ๙๑ วรรคสี่ ที่คุ้มครองสมาชิกพรรคการเมือง ที่เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เพื่อให้ความเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกภาพต่อเนื่องจาก พรรคเดิมจนถึงพรรคใหม่ การดำเนินกิจกรรมทางการเมืองจึงสามารถดำเนินการได้อย่างต่อเนื่อง โดยมีต้องหยุดพักรอให้การชำระบัญชีพรรคเดิมเสร็จสิ้นเสียก่อน จึงจะดำเนินกิจกรรมทางการเมืองกับ พรรคการเมืองใหม่ได้

ข้อเท็จจริงปรากฏว่า เมื่อพรรคประชาชนปฏิรูปสิ้นสภาพความเป็นพรรคการเมือง ตามประกาศคณะกรรมการการเลือกตั้งที่ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เมื่อวันที่ ๖ กันยายน ๒๕๖๒

ผู้ถูกร้องในฐานะหัวหน้าพรรคประชาชนปฏิรูปที่สิ้นสภาพได้ดำเนินการส่งบัญชีและงบแสดงฐานะทางการเงินต่อนายทะเบียนพรรคการเมือง เมื่อวันที่ ๔ ตุลาคม ๒๕๖๒ ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๖๐ มาตรา ๙๕ ที่ให้นำส่งเอกสารดังกล่าวภายในสามสิบวัน นับแต่วันที่พรรคการเมืองสิ้นสภาพตามกำหนดระยะเวลาตามที่กฎหมายกำหนด ต่อมาเมื่อวันที่ ๒๓ มีนาคม ๒๕๖๓ นายทะเบียนพรรคการเมืองได้ส่งเอกสารการเงินดังกล่าวให้ผู้ว่าการตรวจเงินแผ่นดินและผู้ว่าการตรวจเงินแผ่นดินได้มีหนังสือขอขยายเวลาดำเนินการชำระบัญชีพรรคการเมืองที่สิ้นสภาพหรือยุบ ออกไปอีก ๑๘๐ วัน นับแต่วันครบกำหนดเวลาชำระบัญชี ซึ่งปัจจุบันสำนักงานการตรวจเงินแผ่นดินยังชำระบัญชีไม่แล้วเสร็จ เห็นได้ว่า หากสำนักงานการตรวจเงินแผ่นดินยังชำระบัญชีไม่แล้วเสร็จ และหัวหน้าพรรคการเมืองและกรรมการบริหารพรรคการเมืองของพรรคการเมืองที่สิ้นสภาพยังคงต้องปฏิบัติหน้าที่อยู่นกว่าการชำระบัญชีจะแล้วเสร็จและไม่สามารถสมัครเป็นสมาชิกพรรคการเมืองอื่นได้ ย่อมเป็นการตัดสิทธิทางการเมืองของหัวหน้าพรรคการเมืองและกรรมการบริหารพรรคการเมืองของพรรคการเมืองที่สิ้นสภาพเกินจำเป็นและไม่สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๐๑ (๑๐) ประกอบพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๖๐ มาตรา ๙๑ วรรคสี่ ดังนั้นกรณีให้หัวหน้าพรรคการเมืองและกรรมการบริหารพรรคการเมืองปฏิบัติหน้าที่จนกว่าการชำระบัญชีจะแล้วเสร็จ ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๖๐ มาตรา ๙๕ เป็นคนละกรณีกับการสมัครเป็นสมาชิกพรรคการเมืองอื่น หน้าที่ของหัวหน้าพรรคการเมืองที่พรรคการเมืองสิ้นสภาพหรือยุบพรรคการเมืองต้องปฏิบัติหน้าที่จนกว่าการชำระบัญชีจะแล้วเสร็จ เป็นเพียงการปฏิบัติหน้าที่ในการให้ข้อมูลโดยการส่งบัญชีและงบแสดงฐานะทางการเงิน รวมทั้งเอกสารเกี่ยวกับการเงินของพรรคการเมืองเท่านั้น ทั้งนี้ กฎหมายบัญญัติห้ามมิให้หัวหน้าพรรคการเมืองที่สิ้นสภาพนั้นดำเนินกิจกรรมทางการเมืองในนามพรรคการเมืองที่สิ้นสภาพหรือยุบไปแต่ไม่ได้ห้ามหรือตัดสิทธิหัวหน้าพรรคการเมืองของพรรคการเมืองนั้นในการมีสิทธิหรือมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมืองในนามของพรรคการเมืองอื่นแต่อย่างใด

มีข้อพิจารณาต่อไปว่า การกระทำของผู้ถูกร้องไม่เป็นไปตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๖๐ หมวด ๙ การควบรวมพรรคการเมือง ที่ไม่ต้องการให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรย้ายพรรคในระหว่างอายุของสภาผู้แทนราษฎร เพื่อไม่ให้ใช้กลไกการควบรวมพรรคการเมืองเป็นเครื่องมือในการรวบรวมสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเพื่อควบคุมคะแนนเสียงในการลงมติต่าง ๆ ในสภาผู้แทนราษฎรนั้น เห็นว่า การสิ้นสภาพความเป็นพรรคการเมืองแล้วไปสมัครเป็นสมาชิกพรรคการเมืองพรรคใหม่มีความแตกต่างกับการควบรวมพรรคการเมือง การควบรวมพรรคการเมืองที่มีสมาชิกเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรกระทำมิได้ในระหว่างอายุของสภาผู้แทนราษฎร

ตามมาตรา ๙๖ และการควบรวมพรรคการเมืองกระทำได้เฉพาะเป็นการรวมกันเพื่อจัดตั้งเป็นพรรคการเมืองใหม่ ตามมาตรา ๙๗ แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญฉบับดังกล่าว โดยเฉพาะอย่างยิ่งกรณีที่พรรคการเมืองมีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมากกว่าหนึ่งคน และมีการเลิกพรรคการเมือง สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรย่อมมีความเป็นอิสระที่จะแยกย้ายไปสมัครเป็นสมาชิกพรรคการเมืองใด ๆ ก็ได้ ซึ่งต่างกับการควบรวมพรรคการเมืองที่จะต้องไปเป็นสมาชิกพรรคการเมืองพรรคใหม่ที่ควบรวมกันทั้งหมด กรณีนี้จึงมิใช่การที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรย้ายพรรคในระหว่างอายุของสภาผู้แทนราษฎร นอกจากนี้การกระทำของผู้ถูกร้องได้ถูกนายทะเบียนพรรคการเมืองตรวจสอบข้อเท็จจริงแล้วไม่มีหลักฐานปรากฏว่าเป็นการฉ้อฉลหรือมีการทุจริตแต่อย่างใด

ด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น จึงวินิจฉัยว่า สมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของผู้ถูกร้องมิได้สิ้นสุดลงตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๐๑ (๑๐) ประกอบมาตรา ๙๐ และมาตรา ๙๑ วรรคหนึ่ง (๕)

(นายวรวิทย์ กังคศิเทียม)

ประธานศาลรัฐธรรมนูญ